

onderwijs

SPECIAAL ONDERWIJS In Nederland gaan zo'n 8000 leerplichtige jongeren niet naar school. De Lans, een school voor speciaal onderwijs in Brummen, zet haar deuren open. Maar vooral haar hart, zegt interim-directeur Vincent van Dam.

tekst Maaike Bezemer

Een plek voor thuiszitters

landelijk onlinemeldpunt om te inventariseren wie thuiszit en waarom. Ouders kunnen Van Dam ook bellen om hun kind aan te melden.

Toegegeven: het is dringende noodzaak dat er meer leerlingen naar Brummen komen. De school ligt naast een idyllisch landgoed. De voormalige gebruiker, zorginstituut Michaelshoeve, leverde zeker honderd leerlingen aan de school, tot dat drie jaar geleden failliet ging. De diepste dip beleefde De Lans oktober vorig jaar met 39 leerlingen. Nu telt ze er weer 46, onder wie negen voormalige thuiszitters.

Bij de inspectie staat de school te boek als zwak. Vooral omdat een 'samenhangend systeem' ontbreekt om prestaties en de ontwikkeling van leerlingen goed te volgen. Deze week is de nieuwe beoordeling en de inspectie verwacht dat de onderwijskwaliteit voldoende verbeterd is. Opvallende opsteker uit het oude rapport: de school realiseert een prettig klimaat waarin iedereen zich gekend en gewaardeerd voelt.

Van Dam is in 2014 binnengehaald. Hij heeft vijftien arbeidsplaatsen geschrapt en een nieuw onderwijsprogramma ontworpen. Nu nog een campagne voor meer leerlingen.

Shaun (16) is zo'n nieuwe leerling. Na de basisschool begon hij op een gewone vmbo. Zijn cijfers waren het eerste jaar gemiddeld, daarna moest hij naar een speciale school voor voortgezet onderwijs. Hij heeft last van dyslexie en cerebrale parese. "Dat is als je hersenen en spieren minder goed met elkaar communiceren", legt hij uit. "Mijn geheugen is slecht, ik kan me niet concentreren. Tegen mijn moeder zeiden ze dat ik dom was."

Hij heeft nare dingen meegemaakt, maar daar heeft hij het liever niet over. "Ik hoop dat ooit te vergeten." Op de speciale school ging het bergafwaarts. "Ik was bijna nooit in de les." Vervolgens zat hij een klein jaar thuis.

Shaun praat rustig en wijs, witte oortjes om zijn nek, want hij wil altijd muziek bij de hand hebben. Blauwe verf in zijn blonde haar. Hij zit nog niet helemaal goed in zijn vel. "Dat moet eerst gefixt worden. Het belemmert het nadenken over mijn toekomst en wat ik wil."

Deze woensdag komt hij om wat

banken op te knappen. Alleen is de schuurmachine ermee opgehouden, stinkend en al. "O", reageert directeur Van Dam slim. "Zou jij online willen uitzoeken hoeveel een nieuwe kost?"

De meeste kinderen zijn heel leergierig, willen graag naar school, merkt hij. Maar soms verdragen ze geen autoriteit en bepalen ze liever zelf wat ze leren. Shaun herkent dat. "Ik laat me niet pushen omdat iets moet gebeuren." Op deze school voelt hij geen druk, maar de leerkrachten blijven wel doorgaan, zelfs als het moeilijk gaat. "Hier kijken ze hoe een leerling zich voelt."

De Lans is een vrije school: lokalen en ramen zijn niet rechthoekig. Er is veel licht, en veel buiten. En er is veel praktijk: een klas vol weefgetouwen, een keuken en lunchroom, een fietsenwerkplaats. Iedereen krijgt praktisch vormend onderwijs, of je nou mavo aankomt of later uitstroomt naar dagbesteding. De tuin doen, strijken, de ramen zemen. Iedereen moet handig worden, vindt De Lans.

Elke dag beginnen leerkrachten en leerlingen gezamenlijk met gedichten, muziek of dans, op vrijdag is er een optreden van het koor, waar alle middelbare scholieren in zitten. Muziek is belangrijk, bewijst vakleerkracht Mark de Goede. Zelfs de meest gesloten leerling zingt mee als hij een prachtig potje 'Imagine' speelt. "Net als John Lennon op een brandhoutpiano", grapt hij.

Vrije school betekent niet dat voormalige thuiszitters mogen doen wat ze willen, verduidelijkt de directeur. Een half jaar thuis kost misschien een half jaar wennen. Soms mogen leerlingen beginnen met wat klussen, iets wat ze goed kunnen. Zo'n succeservaring maakt dat ze school weer leuk gaan vinden. Intussen start school met een ontwikkelingsperspectief. Op welk niveau zit je, intellectueel en emotioneel, welk uitstroombestemming past daarbij? Zo gaat dat in het speciaal onderwijs.

Noortje (11) is begonnen op een gewone school, maar voor haar waren de klassen en de prikkels te groot, vertelt haar moeder Marije Klap-Kimenai. Na haar zevende ging het meisje drieënhalve jaar naar een speciale school, met heel capabele leerkrachten en een super strak regime. "Te strak. Als ze thuis kwam, stond ze op ontloffen." Toen

volgde een particuliere school, maar daar ontbrak het aan kennis, met als gevolg dat Noortje driekwart jaar thuisbleef.

Ze hangt erg aan thuis. "We zijn nogal symbiotisch", zegt moeder. "Ze is snel in paniek. Met De Lans proberen we dat nu aan te pakken, voorlopig gaat een persoonlijk begeleider mee naar school." Ook dat is niet gek in het speciaal onderwijs, vertelt leerkracht Tom Haring: "Soms hebben we hier wel vier begeleiders op acht kinderen."

Noortje zit in een kleine klas met 7 tot 13-jarigen, soms zeer moeilijk lerende kinderen. Klasgenootje Litania zit in een rolstoel die haar aan alle kanten ondersteunt. Praten kan ze niet, maar haar hele lichaam beweegt mee, mimiek die onderwijsassistent en persoonlijk begeleider Monique Menger goed kan lezen.

Voor anderen is er de computer. Hoe oud ze is? Het meisje kijkt geconcentreerd naar haar scherm, twee sensoren volgen haar oogbewegingen: 12 verschijnt er in beeld. Ingespannen demonstreert ze nog wat mogelijkheden, andere letters. Tot er opeens een w op het scherm staat en een c. "Ja, dat dacht ik al", lacht Menger. "Ik ga je helpen."

Het is nogal een verschil met 'gewone' klasgenoten, maar volgens leerkracht Tom Haring hebben de voormalige thuiszitters geen moeite met beperkingen. "Sterker nog: hier kunnen ze zichzelf zijn. Dit is een veilige omgeving. Merkkleding is hier geen issue." Marije Klap-Kimenai bevestigt dat. "Mijn dochter kan nu anderen helpen, terwijl ze vroeger vooral hoorde wat ze allemaal niet kan."

Vincent van Dam snapt dat zijn speciale school niet alle thuiszitters uit het land kan opvangen - "Dan moet ik verbouwen." Hij geeft hoe dan ook advies. "Sommige ouders hebben nog niet alles geprobeerd, weten de weg niet naar een onderwijsconsulent, of IVIO, waarmee leerlingen thuis een diploma kunnen halen, begeleid door vakdocenten."

En hij zal altijd een gesprek aan gaan. Helemaal open, zonder eerst de dossiers te lezen. "In de kern zit daar gewoon een medelid van de mensenwereld, dat ergens schade heeft opgelopen. Dan helpt alleen een open mind. En een gouden team, dat doorgaat."

Noortje (11) zit in een kleine klas van De Lans met 7 tot 13-jarigen. FOTO KOEN VERHEIJDEN

Niet iedereen kan naar Brummen

Een kleine speciale school die zich openstelt voor thuiszitters, dat is vast niet wat de overheid zich voorstelt bij passend onderwijs. Twee jaar geleden werden juist regionale samenwerkingsverbanden gestart omdat in sommige gebieden, zoals Oost-Nederland, onevenredig veel leerlingen in het speciaal onderwijs terecht kwamen.

Liever ziet de overheid dat kinderen deelnemen aan het reguliere onderwijs, eventueel ondersteund door zorgverleners.

"Thuiszitters zijn een collectieve verantwoordelijkheid van schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en gemeenten", beaamt Jan-Willem Swane van de onderwijsinspectie. "Het systeem is zo aangepast dat we het lokaal oplossen en niet op centraal niveau via allemaal regeltjes. En uiteindelijk kan niet elke leerling zomaar naar een speciale school. Daarvoor moet het samenwerkingsverband eerst een toelaatbaarheidsverklaring afgeven."

"Maar", zegt hij ook, "uiteindelijk is het eerste belang dat thuiszitters weer onderwijs krijgen".

De inspectie heeft het toezicht op thuiszitters zelf ook geïntensiveerd. Normaal verwijst ze ouders naar een klachtencommissie als er een conflict is met een schoolbestuur. Nu belt de inspecteur met de melder, de betrokken school en het samenwerkingsverband. Sinds 1 oktober 2015 kreeg de inspectie 185 meldingen over thuiszitters, de helft is inmiddels weer naar school begeleid, de andere meldingen zijn nog in behandeling.

'Ik zal echt niet elke havist die op de bank zit daarheen sturen'

Ook gewone scholen verkleinen hun groepen, ziet ze. Middellbare scholen hebben speciale structuur- en trajectklassen met minder wisselingen, ook geschikt voor leerlingen met autisme. De Lans is goed met zeer moeilijk lerende kinderen, erkent Wagenaar. "Het is een kleine school, elke leerling wordt gezien en krijgt onderwijs op maat. Maar stel dat Vincents campagne tot een verdubbeling leidt. Dan is het unieke en kleinschalige wel weg."

Yvon Wagenaar is onderwijsconsulent, een onafhankelijk deskundige die ouders of scholen bijstaat bij plaatsingsproblemen. Wagenaar heeft al zes leerlingen aan De Lans geleverd, maar vindt de speciale school zeker niet geschikt voor elke thuiszitter. "Ik zal echt niet elke havist die op de bank zit daarheen sturen. Ik heb per jaar zo'n honderd extreem moeilijke gevallen: thuiszittende of moeilijke plaatsbare kinderen. Die houden we eigenlijk allemaal binnenboord."

Ook gewone scholen verkleinen hun groepen, ziet ze. Middellbare scholen hebben speciale structuur- en trajectklassen met minder wisselingen, ook geschikt voor leerlingen met autisme. De Lans is goed met zeer moeilijk lerende kinderen, erkent Wagenaar. "Het is een kleine school, elke leerling wordt gezien en krijgt onderwijs op maat. Maar stel dat Vincents campagne tot een verdubbeling leidt. Dan is het unieke en kleinschalige wel weg."